

МОЩОНСЬКИЙ В. О.,

здобувач

(Науково-дослідний інститут
публічного права)

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.2.2.76>**ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ТА КООРДИНАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ
ВОЄННОГО СТАНУ**

Актуальність статті полягає в тому, що Високий рівень ефективності і дієвості взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану забезпечується якістю урегульованості суспільних відносин, що при цьому виникають. Ключове значення в даному питанні належить нормам законодавства, зокрема адміністративного. В даному контексті відзначимо, що адміністративно-правове регулювання – це здійснюваний за допомогою норм права упорядковувачий та регулюючий вплив на суспільно-правові відносини владно-управлінського, адміністративного характеру, тощо, які виникають між правоохоронними органами в процесі їх спільної, взаємоузгодженої діяльності, за допомогою засобів державного примусу, що застосовуються в рамках спеціальних, суворо-встановлених процедур. Адміністративно-правове регулювання ґрунтується на системі різних положень нормативно-правових документів розташованих між собою ієрархічно. Мета статті полягає у наданні характеристики правовим засадам взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану. У статті, спираючись на аналіз норм чинного законодавства України, виділено систему нормативно-правових актів різної юридичної сили, які складають систему правових засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану. Наголошено, що однією з ключових норм, які безпосередньо стосуються діяльності спеціально уповноважених державних органів в умовах воєнного стану є стаття 17 Конституції в якій зазначено: захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Обґрунтовано, що законодавчі акти, які закріплюють правові засади взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану, доцільно розподілити на декілька груп: 1) закони, що визначають зміст правового режиму воєнного стану та національної безпеки; 2) нормативно-правові акти про взаємодію в межах кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності; 3) відомчі нормативно-правові документи правоохоронних та інших державних органів, які закріплюють правові основи та підстави здійснення спільної діяльності.

Ключові слова: правові засади, нормативно-правовий акт, взаємодія, координація, правоохоронні органи, правовий режим, воєнний стан.

Moshchonskyi V. O. Legal principles of interaction and coordination of law enforcement agencies under the legal regime of martial law

The relevance of the article lies in the fact that a high level of efficiency and effectiveness of the interaction and coordination of the activities of law enforcement agencies under the legal regime of martial law is ensured by the quality of regulation

of social relations that arise in this case. The key importance in this issue belongs to the norms of legislation, in particular administrative. In this context, we note that administrative and legal regulation is an orderly and regulatory influence carried out by means of legal norms on social and legal relations of a power-management, administrative nature, etc. that arise between law enforcement agencies in the process of their joint, mutually coordinated activities, using means of state coercion applied within the framework of special, strictly established procedures. Administrative and legal regulation is based on a system of various provisions of regulatory and legal documents arranged hierarchically among themselves. The purpose of the article is to characterize the legal principles of interaction and coordination of the activities of law enforcement agencies under the legal regime of martial law. The article, based on the analysis of the norms of the current legislation of Ukraine, identifies a system of regulatory legal acts of various legal force that constitute the system of legal principles of interaction and coordination of law enforcement agencies under the legal regime of martial law. It was emphasized that one of the key norms that directly relates to the activities of specially authorized state bodies under martial law is Article 17 of the Constitution, which states: protecting the sovereignty and territorial integrity of Ukraine, ensuring its economic and information security are the most important functions of the state, the business of the entire Ukrainian people. It is substantiated that legislative acts that establish the legal principles of interaction and coordination of law enforcement agencies under martial law should be divided into several groups: 1) laws that determine the content of the legal regime of martial law and national security; 2) regulatory legal acts on interaction within the framework of criminal proceedings and operational-search activities; 3) departmental regulatory legal documents of law enforcement and other state bodies that establish the legal foundations and grounds for joint activities.

Key words: *legal principles, regulatory act, interaction, coordination, law enforcement agencies, legal regime, martial law.*

Актуальність теми. Високий рівень ефективності і дієвості взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану забезпечується якістю урегульованості суспільних відносин, що при цьому виникають. Ключове значення в даному питанні належить нормам законодавства, зокрема адміністративного. В даному контексті відзначимо, що адміністративно-правове регулювання – це здійснюваний за допомогою норм права упорядковуючий та регулюючий вплив на суспільно-правові відносини владно-управлінського, адміністративного характеру, тощо, які виникають між правоохоронними органами в процесі їх спільної, взаємоузгодженої діяльності, за допомогою засобів державного примусу, що застосовуються в рамках спеціальних, суворо-встановлених процедур. Адміністративно-правове регулювання ґрунтується на системі різних положень нормативно-правових документів розташованих між собою ієрархічно.

Стан дослідження проблеми. Юридичне підґрунтя правоохоронної діяльності активно досліджувалось в роботах Ю.Г. Барабаша, О.Ю. Дрозда, С.С. Єсімова, О.М. Єщука, М.В. Ковалів, О.В. Кривенко, Ю.Р. Лозинського, С.В. Петкова та багатьох інших. Втім, незважаючи на значний теоретичний доробок, в науковій літературі правові засади взаємодії та координації в умовах дії правового режиму воєнного стану, в науковій літературі належним чином досліджено не було.

Саме тому метою статті є: надати характеристику правовим засадам взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Система юридичних документів широка та різнопланова, але ключове значення в урегулюванні того чи іншого питання відведено Основному Закону держави – Конституції України. Як правова засада взаємодії та координації право-

охоронних органів в умовах дії воєнного стану Конституція України: 1) закріплює ряд базових принципів здійснення правоохоронної діяльності, зокрема: законності та верховенства права; 2) встановлює рамки можливого обмеження прав і свобод громадян під час воєнного стану; 3) визначає людську цінність, як пріоритет будь-якої діяльності держави, у тому числі правоохоронної та неможливість негуманного, жорстокого ставлення до людей; 4) затверджує основоположні права та свободи людини і громадянина, а також ключові юридичні обов'язки; 5) декларує основи державного ладу в цілому, а також діяльності правоохоронного та військового сектору країни.

Однією з ключових норм, які безпосередньо стосуються діяльності спеціально уповноважених державних органів в умовах воєнного стану є стаття 17 Конституції в якій зазначено: захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України. Забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом. Збройні Сили України та інші військові формування ніким не можуть бути використані для обмеження прав і свобод громадян або з метою повалення конституційного ладу, усунення органів влади чи перешкоджання їх діяльності. Держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей [1].

Переходячи до розгляду національного законодавчого рівня, зауважимо, що правові засади взаємодії та координації правоохоронних органів в межах нього можна розподілити на декілька груп: 1) закони, що визначають зміст правового режиму воєнного стану та національної безпеки; 2) нормативно-правові акти про взаємодію в межах кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності; 3) відомчі нормативно-правові документи правоохоронних та інших державних органів, які закріплюють правові основи та підстави здійснення спільної діяльності.

До першої групи відноситься Закон України «Про правовий режим воєнного стану», який визначає зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб [2]. Законом України «Про національну безпеку України» визначаються та розмежовуються повноваження державних органів у сферах національної безпеки і оборони, створюється основа для інтеграції політики та процедур органів державної влади, інших державних органів, функції яких стосуються національної безпеки і оборони, сил безпеки і сил оборони, визначається система командування, контролю та координації операцій сил безпеки і сил оборони, запроваджується всеосяжний підхід до планування у сферах національної безпеки і оборони, забезпечуючи у такий спосіб демократичний цивільний контроль над органами та формуваннями сектору безпеки і оборони [3].

Другу групу документів становить Кримінальний процесуальний кодекс України та Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» відповідно. Дані законодавчі акти регламентують порядок та особливості співробітництва правоохоронних органів в процесі виявлення, припинення та розслідування фактів вчинення кримінальних правопорушень. Зокрема, нормами КПК врегульовано співробітництво під час досудового розслідування слідчих, оперативних та підрозділів дізнання, а Законом – спільна діяльність оперативних підрозділів при вчиненні гласних і негласних пошукових та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів спрямованих на пошук і фіксацію даних про вчинення окремими особами чи групами злочинів та іншу протиправну діяльність [4; 5].

Третя група законів – це документи відомчого характеру, які регламентують правовий статус правоохоронних органів, а також визначають підстави їх співробітництва із іншими

державними відомствами. Прикладом цих документів є Закони України «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992 №2229-ХІІ, «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 №580-VІІІ, «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 №1698-VІІ, «Про Державне бюро розслідувань» від 12.11.2015 №794-VІІІ [6;7;8;9].

Окремо слід виділити Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 №1697-VІІ який регулює не тільки питання взаємодії даного органу із іншими суб'єктами правоохоронної діяльності, але й його координаційні повноваження, у тому числі в умовах дії правового режиму воєнного стану. Частиною 2 статті 25 Закону визначено, що Генеральний прокурор, керівники відповідних прокуратур, їх перші заступники та заступники відповідно до розподілу обов'язків координують діяльність правоохоронних органів відповідного рівня у сфері протидії злочинності. Порядок та інші форми координації затверджуються наказом Генерального прокурора [10].

Останній рівень представлено підзаконними нормативно-правовими актами, які видаються на виконання положень законодавства. Одними з ключових правових засад є документи Президента України, наприклад, Указ про введення воєнного стану. Відповідно до статті 6 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 №389-VІІІ пропозиції щодо введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях на розгляд Президенту України подає Рада національної безпеки і оборони України. У разі прийняття рішення щодо необхідності введення воєнного стану Президент видає указ про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях і негайно звертається до Верховної Ради України щодо його затвердження та подає одночасно відповідний проект закону. Затверджений Верховною Радою України Указ, підлягає негайному оголошенню через медіа або оприлюдненню в інший спосіб. Відповідно до Закону в даному підзаконному документі зазначається: 1) обґрунтування необхідності введення воєнного стану; 2) межі території, на якій вводиться воєнний стан, час введення і строк, на який він вводиться; 3) завдання військового командування, військових адміністрацій, органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо запровадження і здійснення заходів правового режиму воєнного стану; 4) завдання суб'єктам забезпечення цивільного захисту щодо приведення єдиної державної системи цивільного захисту, її функціональних та територіальних підсистем у готовність до виконання завдань за призначенням в особливий період; 5) вичерпний перелік конституційних прав і свобод людини і громадянина, які тимчасово обмежуються у зв'язку з введенням воєнного стану із зазначенням строку дії цих обмежень, а також тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень; 6) інші питання передбачені законодавством [2].

Також указами Президента України затверджуються численні документи стратегічного характеру в сфері національної безпеки, які визначають заходи роботи органів державної влади, у тому числі правоохоронних з питань забезпечення територіальної цілісності і суверенітету держави. Частина цих заходів передбачають спільну діяльність суб'єктів правоохоронної діяльності. Відповідно до Закону України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 №2469-VІІІ до переліку подібних підзаконних актів відносяться: 1) Стратегія національної безпеки України – документ, що визначає актуальні загрози національній безпеці України та відповідні цілі, завдання, механізми захисту національних інтересів України та є основою для планування і реалізації державної політики у сфері національної безпеки; 2) Стратегія воєнної безпеки України – документ, у якому викладається система поглядів на причини виникнення, сутність і характер сучасних воєнних конфліктів, принципи і шляхи запобігання їх виникненню, підготовку держави до можливого воєнного конфлікту, а також на застосування воєнної сили для захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, інших життєво важливих національних інтересів; 3) Стратегічний оборонний бюлетень України – документ оборонного планування, що розробляється за результатами оборонного огляду та визначає основні напрями реалізації воєнної політики України, стратегічні цілі розвитку та очікувані результати їх досягнення з урахуванням актуальних воєнно-політичних загроз і викликів тощо [3].

Підзаконні нормативні акти з питань взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану видає Кабінет Міністрів України (далі – КМУ). Його Розпорядженням від 24.02.2022 №181-р затверджено План запровадження та забезпечення заходів здійснення правового режиму воєнного стану в Україні, який, наприклад, передбачає розгортання роботи Центру координації та взаємодії органів державної влади з військовим командування, забезпечення взаємодії уповноважених державних органів, які реалізують заходи правового режиму воєнного стану і таке інше [11].

Висновки. Таким чином, правові засади взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах дії воєнного стану складаються з нормативно-правових актів різної юридичної сили, а саме: 1) Конституції України – основа правової системи держави, яка встановлює основи державного ладу, ключові принципи роботи правоохоронних органів в цілому, їх взаємодії, обмеження впливу правового режиму воєнного стану на права людини і громадянина, тощо; 2) міжнародні документи – закріплюють права і свободи людини і громадянина у відносинах з правоохоронними, іншими органами державної влади, які не можуть бути обмежені, порушені, припинені; 3) законодавчі акти національної правової системи – визначають правовий зміст і порядок уведення правового режиму воєнного стану, його наслідки та особливості впливу на соціально-державний устрій країни; окреслюють основи забезпечення національної безпеки; встановлюють сфери здійснення координації та взаємодії правоохоронних органів; декларують їх правове значення тощо; 4) підзаконні документи – уточнюють норми законодавства щодо порядку, підстав та інших аспектів організації та здійснення взаємодії та координації правоохоронних органів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: закон від 28.06.1996 №254к/96-ВР. *Офіційний вісник України*. 20110. №72/1. Ст.2598.
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 №389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. №28. Ст.250.
3. Про національну безпеку України: закон від 21.06.2018 №2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. №31. Ст.241.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 №4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10. Ст.88.
5. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 №2135-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. №22. Ст.303.
6. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 №2229-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. №27. Ст.383.
7. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 №580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. №40/41. Ст.373.
8. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 №1698-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. №47. Ст.2051.
9. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 №794-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. №6. Ст.55.
10. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 №1697-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. №2-3. Ст.12.
11. Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні: розпорядження від 24.02.2022 №181-р. *Офіційний вісник України*. 2022. №93. Ст.2109.

